Valiokunnan lausunto MmVL 20/2017 vp– HE 80/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä ja eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 80/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntösihteeri Karoliina Hyttinen, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Harri Sivula, sisäministeriö
- ylitarkastaja Veli-Pekka Reskola, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Olli Sorainen, työ- ja elinkeinoministeriö
- emäntä Mirva Kittilä, Niitty-Seppälän tila
- toiminnanohjaaja Hannu Salo, Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitto ry
- toimitusjohtaja Matti Peltola, Koneyrittäjien liitto ry
- lakimies Vesa Malila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toimitusjohtaja Veli-Matti Rekola, Maaseudun Työnantajaliitto MTA ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Maahanmuuttovirasto
- Hästön Maatila
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Puuliitto ry
- Maanmittauslaitos

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten (jäljempänä kausityölaki) ja laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä. Laeilla pantaisiin täytäntöön direktiivit kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten (jäljempänä kausityödirektiivi) ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (ICT-direktiivi). Maa- ja metsätalousvaliokunta tarkastelee lausunnossaan esitystä toimialansa osalta.

Valiokunta toteaa, että kolmansista maista tulevan kausityövoiman käyttö on saavuttanut Suomessa vakiintuneen aseman, ja siitä on muodostunut tärkeä osa tiettyjen yritysten työvoiman käyttöä erityisesti sesonkiluonteisilla ja runsaasti suorittavaa työvoimaa vaativilla aloilla. Näihin kuuluvat esimerkiksi puutarhatuotannon viljely- ja sadonkorjuutyöt, erilaiset maa- ja metsätalouden sesonkityöt, turkistarhaus sekä matkailu- ja elämyspalveluiden tehtävät. Kausityödirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava luettelo toimialoista, joihin kuuluu kausiluonteista toimintaa, kun ne saattavat kausityödirektiivin osaksi kansallista lainsäädäntöä. Kausityölain 24 §:n nojalla luettelo toimialoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Hallituksen esityksen kohtaan 3.1.2 (keskeiset ehdotukset) on kirjattu alustava luettelo. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on noussut esille, että luetteloon on tarpeen lisätä ainakin koristekasvien tuotanto, sienten viljely, turvetuotanto, maaseutumatkailu sekä pienimuotoinen elintarvikkeiden jatkojalostus, jonka osalta esimerkiksi kalasavustamoissa ja marjojen jatkojalostuksessa tarvitaan kausiluonteista työvoimaa. Lisäksi esille on noussut tarve sisällyttää luetteloon kausiluonteiset eläintenhoitotyöt, joiden kohdalla osalla karjatiloista ja hevostiloista työvoiman tarve vaihtelee huomattavasti eri vuodenaikojen mukaan ja joissa tarvetta sesonkiluonteiselle työvoimalle voi olla esimerkiksi laidunkaudella eläinten siirrossa, aitojen korjaamisessa sekä lammastiloilla karitsoimisaikana.

Kausityölain 7 §:ssä säädettäisiin kausityöhön oikeuttavan luvan epäämisestä työnantajasta johtuvasta syystä. Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että kausityöluvan epääminen on sekä työnantajan että työntekijän näkökulmasta voimakas toimenpide, jonka käyttämisen perusteiden tulee olla selkeät ja suhteellisuusperiaatteen mukaiset. Kokonaisharkintaa suoritettaessa tulee ottaa huomioon myös yrityksen historia työnantajavelvoitteiden hoitamisessa. Tällöin yksittäistapaus, joka voidaan osoittaa myös työntekijän välinpitämättömyydestä johtuvaksi, ei pääse johtamaan merkittävään negatiiviseen vaikutukseen yrityksen toiminnalle. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että hallintovaliokunta tarkastelee pykälän säännöstä vielä näistä näkökulmista.

Kausityölain 11 §:n mukaan Maahanmuuttoviraston olisi tehtävä päätös kausityöoleskelulupaa koskevaan hakemukseen 90 päivän kuluessa täydellisen hakemuksen vastaanottamisesta. Pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kyseinen 90 päivän määräaika on säädetty direktiivissä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuli useaan otteeseen esille, että käsittelyajan on syytä olla huomattavasti 90:tä päivää lyhyempi käytännön hankaluuksien välttämiseksi. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että mietinnössä korostetaan 90 päivän olevan enimmäisaika hakemuk-

sen käsittelyyn. Hakemukset tulee käsitellä joutuisasti ja erityisesti selkeät ja yksinkertaiset tapaukset välittömästi.

Kausityölain 12 §:ssä säädettäisiin kausityöhön oikeuttavan luvan työnantajakohtaisuudesta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työtehtävät kausityöoleskelun aikana vaihtelevat usein esimerkiksi sääolojen ja satojen kypsymisen mukaan. Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että kausityöntekijällä tulee olla mahdollisimman joustava mahdollisuus tehdä erilaisia kausityöhön liittyviä työtehtäviä. Lupamenettelyyn liittyvä byrokratia ei saa muodostua sellaiseksi, että se käytännössä estää joustavuuden työtehtävien osalta. Valiokunta toteaa, että kausityöluvan saaneen henkilön tulee voida työskennellä satunnaisesti myös toisella sellaisella tilalla, jolla on oikeus kausityöntekijöiden työllistämiseen, jolloin vastuullisen työnantajan tulee olla se tila, jolle alkuperäinen kausityölupa on myönnetty. Tarvittavat tiedot tulee tällöin voida antaa esimerkiksi 8 §:ssä säädetyn toimivaltaiselle viranomaiselle toimitettavan vakuutuksen yhteydessä.

Kausityödirektiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi helpotettava niiden kolmansien maiden kansalaisten maahanpaluuta, jotka on päästetty asianomaiseen jäsenvaltioon kausityöntekijöiksi ainakin kerran edeltävien viiden vuoden aikana ja jotka ovat kunkin oleskelunsa aikana kaikilta osin noudattaneet kausityödirektiivin mukaisia kausityöntekijöihin sovellettavia edellytyksiä. Kausityödirektiivin 16 artiklassa luetellaan myös, mitä tällaiset maahanpaluuta helpottavat toimet voivat olla. Kausityölain 18 §:ssä säädetään maahanpaluun helpottamisen osalta kuitenkin vain helpotuksesta asianmukaista majoitusta koskevien todisteiden esittämiseen. Näin ollen direktiivissä olevaa mahdollisuutta myöntää useampi kausityölupa yhtenä hallinnollisena asiakirjana ei esitetä otettavaksi käyttöön Suomessa. Valiokunta toteaa, että alkutuotannon työpaikoilla kausityövoimana saatetaan käyttää useampana vuonna peräkkäin samoja henkilöitä, jolloin saadaan vähennettyä esimerkiksi koulutukseen ja koneiden käyttöön liittyviä kustannuksia. Mahdollisuus myöntää useampi kausityölupa yhtenä hallinnollisena asiakirjana helpottaa ja joustavoittaa lupien hakuun ja myöntämiseen liittyviä prosesseja sekä vähentää hallinnollisia kustannuksia. Valiokunta katsookin, että tämä mahdollisuus tulee ottaa käyttöön Suomessa.

Lopuksi valiokunta kiinnittää huomiota saatavuusharkintaan. Kuten hallituksen esityksen yritys- ja yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnissa on todettu, on kausityöntekijöiden saatavuus ehdoton edellytys myös lukemattomien vakinaisten ja ympärivuotisten työpaikkojen säilymiselle erityisesti maataloudessa ja harvaan asutuilla alueilla. Kolmansista maista palkattavan kausityövoiman määrä erityisesti eräillä maatalouden aloilla on suuri, ja kausityöntekijöiden saatavuus on elinehto maatalousyrityksille, joiden mahdollisuus palkata kausityövoimaa lähistöltä tai muualta Suomesta on käytännössä olematon. Alkutuotannon kausityöntekijöiden merkitys on suuri myös jalostusketjussa pidemmällä olevien yritysten mahdollisuudelle rakentaa toimintansa kotimaisten raaka-aineiden varaan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut selkeästi esille, ettei kotimaista kausityövoimaa ole suurestakaan työttömyydestä huolimatta riittävästi tarjolla, eikä sen saatavuuden osalta ole näköpiirissä muutosta parempaan. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kausityöntekijöihin liittyvää saatavuusharkintaa joustavoitetaan ja helpotetaan varsinkin silloin, kun on selvää, ettei toimialalle ole tarjolla riittävästi kotimaista kausityövoimaa.

Valiokunnan lausunto MmVL 20/2017 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29.9.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto si
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
varajäsen Ritva Elomaa ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves

Valiokunnan lausunto MmVL 20/2017 vp

Eriävä mielipide

Perustelut

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää vastoin hallituksen esitystä HE 80/2017 vp kausityölakiin saatavuusharkinnan joustavuuden lisäämistä. Saatavuusharkinnan joustavuuden lisääminen ei ole kausityödirektiivin mukainen.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemys maaseudun kehittämisestä tähtää siihen, "*että maaseudulla on hyvät edellytykset monenlaiselle yritystoiminnalle ja eri-ikäisten ihmisten asumiselle. Koska maaseutu ammentaa luonnonvaroistaan, on ympäristön hoito tärkeä maaseudun kehittämisen tavoite. Puhdas luonto, viihtyisä ympäristö ja toimivat palvelut houkuttelevat maaseudulle uusia asukkaita ja muita kävijöitä.*" Valiokunnan lausunto, joka tukeutuu vahvasti kausityöntekijöiden vapaaseen käyttöön, vaarantaa tämän näkemyksen. Mikäli maaseudun väestörakenne edelleen jatkaa nykyistä kehittymistään, tarkoittaa se entistä enemmän suljettuja kyläkouluja ja näivettyviä palveluita.

Valiokunnan lausunnossa ollaan laajentamassa kausityötekijöiden käyttämistä myös pienimuotoiseen elintarvikkeiden jatkojalostukseen, samoin esimerkiksi kalasavustamoihin ja marjojen jatkojalostukseen. Nämä alat eivät kuulu direktiivissä määriteltyihin maatalouteen ja matkailuun. Valiokunnan lausunto avaisi kausityön käytön kyseenalaisesti uusille toimialueille.

Hallituksen esitykseen sisältyy työmarkkinaosapuolten kuuleminen kausityöhön luettavien alojen luetteloa laadittaessa. Luettelo tulisi laatia kolmikantaisesti, ei pelkän kuulemisen turvin. Tämä varmistaisi työehtojen riittävän huomioimisen, etenkin kun luettelo on tarkoitus laatia asetuksella eli valtioneuvoston päätöksellä.

Lisäksi esille on noussut tarve sisällyttää luetteloon kausiluonteiset eläintenhoitotyöt, joiden kohdalla osalla karjatiloista ja hevostiloista työvoiman tarve vaihtelee huomattavasti eri vuodenaikojen mukaan. Valokunta toteaakin lausunnossaan, että sesonkiluonteiselle työvoimalle olisi tarvetta esimerkiksi laidunkaudella eläinten siirrossa, aitojen korjaamisessa sekä lammastiloilla karitsoimisaikana. Kausityön lisäämisen sijaan tulee ponnistella maaseudulla tarjolla olevien työmahdollisuuksien houkuttelevuuden lisäämiseksi tarjoamalla esimerkiksi nykyistä parempia yhteiskunnallisia palveluita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katson,

> että hallintovaliokunnan ei tulisi hyväksyä maa- ja metsätalousvaliokunnan esitystä kausityöntekijöiden saatavuusharkinnan joustavoittamisen helpottamisesta eikä esitystä kausityöhön luettavien alojen laajentamisesta.

Helsingissä 29.9.2017

Jari Myllykoski vas